

درآمدی بر اسطوره زدا ی
وحید صفری - زهره همت

اسطوره‌زدا ی یکی از اثرگذارترین برنامه‌های الهیاتی در قرن بیستم بوده است. این برنامه که با به‌گذار آن کارل رودلف بولتیمان (1884-1976) الهی‌دان لوتری و برجسته آلمانی بود، در زمان مطرح شدنش در بحبوحه جنگ جهانی دوم، مخالفتها و موافقتهای زیادی را در میان متکلمان و الهی‌دانان مسیحی برانگیخت به طوری که می‌توان آن را نقطه‌عطفی در الهیات مسیحی در عصر حاضر دانست. اهمیت دیدگاههای بولتیمان تا حدی است که برخی الهی‌دانان، آن را حاکم بر اروپای بعد از جنگ جهانی دوم می‌دانند.

تا قبل از انتشار اثر جنجالی برانگ ز بولتیمان با عنوان "عهدجدد و اساطیر" در سال 1941، او بیشتر به عنوان یک مورخ عهدجدد شهرت داشت. تبحر زیاد وی در زبان یونانی که زبان اصلی کتاب عهدجدد به شماره رود، باعث توفیق روزافزون او به عنوان یک مورخ عهدجدد شده بود. در سالهای قبل از جنگ جهانی دوم، وی رابطه نزدیکی با مارتین هایدگر، فیلسوف بزرگ آلمانی داشت و از فلسفه او در الهیات استفاده می‌کرد، اما دهه اصلی بولتیمان در اسطوره‌زدا ی این بود که می‌توان عهدجدد را به شکل اگزستانس‌الستی تفسیر کرد، به طوری که پیام معنوی و اصلی آن محفوظ بماند و در این حال زنگارهای اسطوره‌های از آن زده‌گردد تا برای انسانی که دیگر اسطوره‌های نمی‌اند شد، قابل قبول شود. بدین ترتیب بولتیمان پروژه اسطوره‌زدا ی خود را آغاز کرد. نخستین اثر وی چنان که گفته شد، رساله "عهدجدد و اساطیر" بود، اما او بعدها رساله‌های دیگری را نیز در این زمینه منتشر کرد که برخی از مهمترین آن‌ها رساله‌ها عبارتند از: "سه مسیح و اساطیر"، "امید مسیحی و مساله اسطوره‌زدا ی"، "درباره مساله اسطوره‌زدا ی" و ... تاکنون چندین پاننامه و کتاب به موضوع اسطوره‌زدا ی و بولتیمان و افکار پرداخته‌اند که از جمله مهمترین آن‌ها آثار می‌توان به ترجمه مقاله‌های از بولتیمان با عنوان "مسیح و اساطیر" اشاره کرد که به کوشش آقای مسعود علی‌اصورت پذیرفته است، اما بیشک این نخستین بار است که یکی از مجلات فارسی به طور اختصاصی به موضوع بولتیمان و اسطوره‌زدا ی می‌پردازد.

درباره این پرونده «بولتیمان و اسطوره‌زدا ی» بر آن شدند در نخستین بخش این پرونده و به منظور آشنا ی بیشتر مخاطبان فرهیخته مجله اطلاعات حکمت و معرفت پیش از ورود به مباحث تخصصی در قالب مقاله کوتاهی با عنوان «زندگی و اندیشه رودلف بولتیمان» که به همت زهره همت ترجمه شده است، ابتدا دیدگاهی اجمالی در مورد بولتیمان، زندگی، آثار، پروژه اسطوره‌زدا ی و ماهیت آن و هم‌نظرم را با به جامانده از وی برای علم الهیات و سایر اندیشمندان، به دست دهند تا در ادامه مباحث مرتبط با الهی‌دان مسیحی به شکلی جدی‌تر پذیرفته شود.

بخش دوم این پرونده به مصاحبه آقای وحید صفری با خانم آنکلا اشتاندهارته نگر اختصاص دارد. در این مصاحبه سوالاتی در زمینه خاستگاه اسطوره‌زدا ی، ارتباط بولتیمان با بعضی از معاصرانش نظیر کارل یارت و تاثیر آن افراد در نظر پدیداری او مطرح شده و همچنین موضوعاتی همچون تاثیر جنگ جهانی بر شکل‌گیری نظر بولتیمان و وضعیت کنونی مطالعه و پژوهش در باب آثار وی، وضعیت دیدگاههای این متفکر در دانشگاهها و مدارس آلمان در حال حاضر و امکان انجام اسطوره‌زدا ی در مورد قرآن مورد بررسی قرار گرفته است.

مقاله سوم این مجلد، ترجمه‌های است از آقای مجتبی نمانده که به قلم افابروس به نگارش درآمده و «اسطوره و عهدجدد» نام دارد. نگارنده مقاله کوشیده است تا در قالب این اثر به بررسی معانی متفاوت اسطوره در عهدجدد و جدید و شکل‌تغییر یافته آن نزد بولتیمان بپردازد، وی همچنین در این مقاله بر آن است که روش، اهداف و نتایج اسطوره‌زدا ی را مورد بحث و بررسی قرار دهد، او در ادامه تاثیر انجام اسطوره‌زدا ی در مسیحیت توسط بولتیمان را مطرح نظر قرار داده است.

در بخش چهارم این شماره، آقای وحید صفری مقاله‌های از رودلف بولتیمان الهی‌دان معاصر آلمانی را به فارسی ترجمه کرده‌اند که به موضوع تفسیر و امکان وجود پیشفرض در آن اختصاص دارد. این مقاله که «آما تفسیر بدون پیشفرض امکان دارد» عنوان گرفته، به تفسیر، لوازم و بسته‌های آن پرداخته است. مولف این مقاله بر این باور است که اگر مفسر بخواهد به پیشفرضی تفسیر کند باید همچون لوح سفیدی قبل از تفسیر در نظر گرفته شود که چنانچه وضعیتی قابل تصور نیست و از سوی دیگر تفسیر بدون پیشداوری و تعصب تنها تفسیر با سته است. بولتیمان در قالب این مقاله، دیدگاه خود را به طور مبسوط در این باب شرح می‌دهد و به بررسی امکان انجام تفسیر بدون پیشفرض می‌پردازد. جی. اف. تانر نویسنده مقاله «اسطوره‌سازی مجدد به مثابه جایگزینی هرمنوتیکی برای اسطوره‌زدا ی» که به کوشش آقای محمد صبا یی به فارسی برگردانده شده است، می‌کوشد تا در پنجمین مقاله این پرونده برنامه اسطوره‌زدا ی و

نقاط قوت و ضعف آن را تعریف کند و باز تعریفی از ماهیت حقوقی اسطوره ارائه دهد چرا که باور دارد بولتمان در این راه به خطا رفته است.

جوآن مانتگ چو، نویسنده مقاله «انتقاد کارل اسپرس از رودلف بولتمان» که به کوشش خانم مریم رحیمی ندوشن ترجمه شده است، مکتوبش تا در قالب این اثر طی دو مرحله، ابتدا رد اسپرس بر ایده بولتمان در مورد اسطوره‌زدا ی و ضدسام گرای را تحلیل کند و سپس در بخش دوم مقاله انتقاد اسپرس از بولتمان در پرتو دانش کلامی و تاریخی را مورد ارزیابی قرار دهد. وی معتقد است انتقاد اسپرس از اسطوره‌زدا ی و ضدسام گرای بولتمان از سوی تعدادی از محققان حمایت شد اما ایده‌هاش در مورد رمز و تعالی جدال تریلتی گشت و در حالی که بعضی از عدم تعهد بولتمان و اسپرز به سنت انتقاد کردند، بعضی دیگر آزادی و حساسیت تاریخی را مورد تقدیر قرار دادند. این مقاله چرا ی متقاعدکننده‌تر بودن تفاسیرهای آزادی و حساسیت تاریخی را ارزیابی می‌کند.

در پایان، در بیان دفترماه بر خود فرض می‌دانند که از همکاری و مساعدت کلیه بزرگوارانی که در به نتیجه رسیدن این پروژه سهیم بوده‌اند، تقدیر و تشکر کنند.